

טפת-טיפות...

כפתור ופרח! אבל — יש לנו כבר קצת ניסיון בכגון דא. לפי אותו קו מנחה של בר-ענן הובאו ארצה בשנת 1939 על ידי ממשלת המנדט 4 פרים גארנסיים. כושר הנבת החלב של הגזע הגארנסי עולה על זה של הג'ארסי, אלא שהחלב הוא קצת פחות שמן (רק 5—5½%) ומשקל גופן של הגארנסיות הוא כ־100 ק"ג כבד מזה של הג'ארסיות. מטרת ניסיון ההכלאה הנ"ל היתה להעשיר את חלב פרותינו בשומן, והנה התוצאות לפי סיכומי ספר-העדר:

השנה	כלל פרות בספר העדר				בנות-כלאיים גארנסיות			
	מספר פרות	ק"ג חלב	ק"ג שומן	% שומן	מספר פרות	ק"ג חלב	ק"ג שומן	% שומן
תש"א	3,016	4,168	154.4	3.72	30	2,988	126.5	4.25
תש"ב	3,360	4,106	152.3	3.71	34	3,394	138.8	4.09
תש"ג	3,691	4,209	153.4	3.65	45	3,576	161.6	4.51
תש"ד	4,047	4,272	151.4	3.54	102	3,578	137.5	3.84
תש"ה	4,874	4,339	157.5	3.63	105	3,968	151.2	3.81
תש"ו	4,365	4,343	161.1	3.71	110	3,903	153.1	3.92
תש"ז	5,846	4,363	159.7	3.66	121	4,178	161.6	3.86
ממוצע 7 שנים		4,257	155.7	3.66		3,655	147.2	4.04

בשריד. בס"ה המליטו אצלנו 16 בנות-כלאיים. אחת מהן היתה בת הפר גארנסי מס' 1 והשאר — בנות לפר גארנסי מס' 3. גיל ההמלטה הממוצע היה 28 חודש (אחת בגיל 32 חודש והשאר בגילים שבין 26 ל־30 חודש). האמהות של אותן הבנות המליטו בגיל של 27 חודש (24-30 ח'). 16 בנות הפרים הגארנסיים נחלבו

בס"ה סוכמו בטבלה הנ"ל 547 תקופות חלי-בה של בנות הכלאיים והתוצאה היא שהתנובה הממוצעת של אלו היתה כ־602 ק"ג חלב קטנה מזו של כלל הפרות שבספר העדר; כמות השומן היתה כ־8.5 ק"ג קטנה, אלא שמתכונת השומן היתה כ־0.38% גבוהה יותר. יש באפשרותי להביא אילו נתונים מעדרנו

4.5% שומן, מבנה גוף איתן, תפוקת בשר טובה, עטינים רצויים, ואלה לא יפגעו ב"סמל המסחרי" של הבקר הישראלי-פריזי. מדוע לא תופנה המג-מה הטיפוחית בכיוון זה? ואף זה אמור למקרה, שהאפשרויות במסגרת הבקר האמריקאי, ובעיקר הישראלי, מוצו עד הסוף — דבר, שביחס אליו יש לי ספקות.

שלמה דורי

יפעת, פברואר 1966

הטמון בבקר שלנו (והוא לא קטן). ע"י שינויים בשיטות הזנה, ואולי ע"י הכנסת חומרי מזון נוספים לתפריט. יחד עם זה אינני סבור, שיש להת-עלם ממאמצים בטיפוח לשם שיפור תכולת השומן מבחינה גאנאטית. לזה יש אפשרויות אחרות, בהן ההפסדים יהיו קטנים לאין שיעור, מאשר בדרך שמציע בר-ענן. בגזע הפריזי בהולנד, בדנמרק, באנגליה ובשבדיה יש "קווי-דם" ומשפחות המצ-טיינות בתנובה של 6000-7000 ק"ג עם 4.0%

רים ניכרים, במשקל גופן. בה בשעה שהמבכיר רות השחורות-לבנות, משקל גופן הממוצע בכניסה לתחנות היה 560 ק"ג ובצאתן — 600 ק"ג. הרי הג'ארסיות הגיעו ל-340 ק"ג בכניסתן ו-370 ק"ג בצאתן. הווה אומר שההפרש במשקל הגוף מתקרב ל-200 ק"ג. בתנובת חלב יש הפרש של 1300 ק"ג לטובת השחורות-לבנות. אך מתכונת השומן בחלב הג'ארסיות היא פאנטאסטי — 6.4% לעומת 4% בשחורות-הלבן הדני.

מטפחי הבקר בכל העולם ידעים על "אוצר" השומן שבחלב הג'ארסיות ונערכו ניסויים רבים בהכלאות, אולם עד עתה, אף לא אחד מהניסויים האלה הביא לתוצאות משביעות רצון; וטרם נודע שדווקא ההונגרים חוללו גדולות ונצורות בשטח זה.

מאמצי הטיפול שלנו מכוונים לשלוש מטרות עיקריות: (1) פרה יפה, שגילה מהר ומקדימה להתבגר; (2) שפע חלב; (3) תכולת שומן גבוהה בחלב. אם נניח כי בנייה הכלאיים יופיעו כטיפוסי-ביניים, הרי לפי חוקי מנדל (חוקי התורשה) בהורשת שלוש תכונות, רק אחד מתוך 64 צאצאים יענה לתביעותינו. כבר הזכרתי לעיל שלא נתבלט כלל יתרון און-הכלאיים (האטארוסיס) לגבי תכונות רצויות בבנות הכלאיים של הגאונסי, על אחת כמה וכמה שאין לצפות לכך מהג'ארסי.

לא נוכל לוותר אף לא על אחד ההישגים שהשיגנו עד כה בטיפול הבקר שלנו, ולא רק מטעמי "תפיסות פורמאליסטיות בטיפוח..." השייכים אליהם הגיעה הפרה שלנו, הוציאו מוניטין לבוקר ולבקר הישראלי. אף על פי כן ברור לכולנו שיש עוד כר נרחב להתקדמות נוספת. וזאת לדעת: ככל שמגוונים את מטרות הטיפול, כן ארוכה יותר וקשה יותר הדרך לשלמות. מכירים אנו יפה את הפרצות בחומתנו, מבחינה טיפוחית וכלכלית גם יחד. השומן הירוד בחלב פרותינו, זוהי אחת הפרצות החמורות ביותר. נצטרך להשקיע מחשבה רבה ויזמה ולחפש פתרון לצרה זו. ננסה לשנות את תנאי הסביבה (ההזנה!) ונקפיד על בירור שיטתי בקווי-דום, שעשויים להעשיר את חלב פרותינו בשומן.

מנחם צננר

שריד, פברואר 1966

אצלנו 31 תקופות-חליבה בס"ה; 8 מהן — תקופה אחת בלבד, 3 — 2 תקופות, 3 — 3 תקופות, ו-2 — 4 תקופות כל אחת. והנה סיכומי-השוואה של 29 תקופות חליבה בין בנות-הכלאיים לאמותיהן:

מספר פרות ¹	בנות-הכלאיים	אמותיהן
15	15	15
תקופות-חליבה	29	29
ממוצע שנתי, ק"ג חלב	3,440	4,128
ממוצע שנתי, ק"ג שומן	130	149
ממוצע יומי, ק"ג חלב	10.9	13.0
ממוצע יומי, גרם שומן	410	469
ממוצע יומי, % שומן	3.77	3.61

¹ הושאו רק 15 זוגות של אמהות-בנות.

מנסינונו בשריד רשאים אנו להסיק שלא הושג כמעט ולא כלום מבחינת העלאת מתכונת השומן, ולעומת זה: הופחתה התנובה, משקל הגוף פחת ב-100-150 ק"ג, ואפילו און-הכלאיים לא התבלט בתכונה חיונית כלשהי.

ועכשיו בואו ונערוך חשבון קטן (לפי ערכי המרה שמציע בר-ענן): כל ק"ג שומן-חלב שווה בערכו ל-16 ק"ג חלב בן 3.5% שומן; כל ק"ג משקל-חי של בהמה מבוגרת שווה ל-8 ק"ג חלב. מי ששעתו פנויה יערוך השוואה בין ההכנסות הצפויות מבנות-הכלאיים ומאמותיהן ויתברר לו מהר מאוד מהי הכדאיות שבשיטת הטיפול המוצעת.

בארץ, טרם נערכו הכלאות בפרים ג'ארסיים; הגזע הזה מנוגד ביותר למטרות הטיפול שלנו.הבקר מגזע הג'ארסי הוא בעל גוף קל ונמנה על הקטנים ביותר בין גזעי החלב... הבקר הזה הוא פחות-ערוך לתכלית ייצור בשר. שומן הגוף שלו צהוב מאוד, ואין הוא מחולק יפה בחלקי הגוף השונים. הוולדות קלים במשקלם ובשבר עות הראשונים לחייהם, קצב גדילתם איטי ומסיבה זו אין הם מתאימים לייצור בשר-עגלים... (לפי "גידול בקר" מאת י. עצמון).

בתחנות המבחן בדנמרק, שנתונין משמשים אסמכתא לתנובות החלב והשומן, נמצא שגם שם היו המבכירות הג'ארסיות פחותות, בשיעור